Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

18 päivänä joulukuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kilpailu – SEUT 102 artikla – Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö – Moottoriajoneuvojen polttoaineiden varastoinnin markkinat – Väärinkäyttöä merkitsevä käyttö – Olennaisen infrastruktuurin käyttöoikeuden epääminen kolmansilta yrityksiltä – Julkisin varoin rahoitettu infrastruktuuri – Kyseisen infrastruktuurin yksityistäminen

Asiassa C-245/24,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Administrativen sad Sofia-oblast (Sofian maakunnan hallintotuomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 5.4.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 5.4.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

”Lukoil Bulgaria” EOOD ja

”Lukoil Neftohim Burgas” AD

vastaan

Komisia za zashtita na konkurentsiata,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari), S. Rodin, S. Gervasoni ja N. Fenger,

julkisasiamies: L. Medina,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Stefanova-Kamisheva,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.4.2025 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– ”Lukoil Bulgaria” EOOD ja ”Lukoil Neftohim Burgas” AD, edustajinaan Y. Pekunov, A. Velichkov, advokati, A. Pekunova, yuriskonsult ja A. Robertson, KC,

– Komisia za zashtita na konkurentsiata, edustajinaan M. Goranova, N. Mincheva ja Y. Nenkova,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

– Bulgarian hallitus, asiamiehinään T. Mitova, R. Stoyanov ja T. Tsingileva,

– Euroopan komissio, asiamiehinään F. Castillo de la Torre, V. Hitrovs, E. Rousseva ja C. Sjödin,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.7.2025 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 102 artiklan tulkintaa.

2 Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä ”Lukoil Bulgaria” EOOD (jäljempänä Lukoil Bulgaria) ja ”Lukoil Neftohim Burgas” AD (jäljempänä Lukoil Burgas), jotka kuuluvat Lukoil-yritysryhmään (jäljempänä Lukoil-konserni), ja toisaalta Komisia za zashtita na konkurentsiata (kilpailun suojelukomissio, Bulgaria; jäljempänä Bulgarian kilpailuviranomainen) ja jossa on kyse sen 4.4.2023 tehdyn päätöksen nro 332 (jäljempänä Bulgarian kilpailuviranomaisen päätös) pätevyydestä, jolla viimeksi mainittu totesi, että moottoriajoneuvojen polttoaineiden (jäljempänä polttoaineiden) varastoinnin markkinoilla Bulgariassa kyseiset yhtiöt olivat syyllistyneet sekä SEUT 102 artiklassa että kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön vastaavissa säännöksissä kiellettyyn määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 SEUT 102 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sisämarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;

b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;

c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;

d) sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.”

Bulgarian oikeus

4 Kilpailun suojaamisesta annetun lain (Zakon za zashtita na konkurentsiata; DV nro 102, 28.11.2008; jäljempänä ZZK) 21 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kiellettyä on yrityksen, joka on monopoliasemassa tai määräävässä markkina-asemassa, taikka kahden tai useamman yrityksen, jotka ovat yhteisesti määräävässä markkina-asemassa, sellainen toiminta, joka on omiaan estämään, rajoittamaan tai vääristämään kilpailua ja joka vaikuttaa kuluttajien etuihin, ja erityisesti:

– –

2. tuotannon, kaupan ja teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi

– –

5. perusteeton kieltäytyminen toimittamasta tavaraa tai palvelua tosiasialliselle tai mahdolliselle asiakkaalle tämän liiketoiminnan estämiseksi.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

5 Pääasian kantajina on kaksi Lukoil-konserniin kuuluvaa Bulgariaan sijoittautunutta yhtiötä, jotka ovat toimineet kyseisessä jäsenvaltiossa vuodesta 1995 lähtien, jolloin Neftohimicheski Kombinat Burgas (Burgasin petrokemiakombinaatti) yksityistettiin. Vuoden 1963 aikana kyseinen yksikkö oli valtion omistamana yrityksenä aloittanut ensin Burgasin (Bulgaria) jalostamoa käyttäen toimintansa öljy- ja petrokemian alalla, jota varten sillä oli sittemmin hallussaan kuljetus- ja varastointi-infrastruktuuri, joka koostuu kolmesta öljyputkesta sekä seitsemästä öljyvarastosta ja -terminaalista.

6 Bulgarian valtio luovutti 12.10.1999 tehdyn yksityistämissopimuksen perusteella Lukoil-konsernille 58 prosenttia Burgasin petrokemiakombinaatin seuraajayhtiön pääomasta. Lukoil-konsernista tuli siten kyseisen yhtiön käyttämän kuljetus- ja varastointi-infrastruktuurin omistaja. Bulgarian valtio ilmoitti 20.7.2009 antamallaan asetuksella nro 181, että Burgasin satama, mukaan lukien Rosenetsin (Bulgaria) satamaterminaali, johon se on yhteydessä, sekä sinne johtavat öljyputket muodostavat kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeiden laitosten ja toimintojen vuoksi strategisen infrastruktuurin.

7 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen mukaan Lukoil Burgas on Bulgarian suurin öljytuotteiden tuottaja. Kyseinen yhtiö harjoittaa toimintaansa Burgasin jalostamossa ja Rosenetsin satamaterminaalissa, jota se käyttää Bulgarian valtiolta 22.3.2011 saamansa palvelukonsession nojalla. Bulgarian valtio omistaa Lukoil Burgasin osakepääomasta yhden osakkeen, joka antaa sille erityisoikeuksia. Kyseisten erityisoikeuksien mukaan Lukoil Burgasin yhtiökokouksen on saatava Bulgarian valtion etukäteen antama kirjallinen suostumus ja noudatettava tiettyjä edellytyksiä, kun se aikoo tehdä päätöksen, jolla vähennetään merkittävästi polttoaineiden tuotantoa tai evätään satamalaitosten ja putkistojen käyttöoikeus kohtuullista korvausta vastaan.

8 Lukoil Bulgaria harjoittaa öljytuotteiden jakelua. Kyseisellä yhtiöllä on pääasiallista toimintaansa eli polttoaineiden tukkukauppaa varten varastoja koko Bulgarian alueella. Lukoil Bulgaria omisti ajanjaksolla 1.1.2016–30.11.2020 kolme verovarastoa, joissa varastoitiin valmisteveron alaisia tuotteita. Lukoil Bulgaria käyttää polttoaineen vähittäisjakelutoiminnassaan maan laajuista huoltoasemaverkostoaan.

9 Varhovna administrativna prokuratura (ylimmän hallintotuomioistuimen yhteydessä toimiva syyttäjävirasto, Bulgaria) totesi, että maaliskuussa 2020 polttoaineiden vähittäishinta oli laskenut Bulgariassa vähemmän (–11 %) kuin öljyn maailmanmarkkinahinta (–47 %), minkä jälkeen se pyysi Bulgarian kilpailuviranomaista tutkimaan, onko kilpailuoikeutta rikottu polttoaineiden vähittäismyyntihintojen muodostumisen osalta.

10 Administrativen sad Sofia-oblastin (Sofian alueen hallintotuomioistuin, Bulgaria), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, mukaan Bulgarian kilpailuviranomaisen päätöksestä ilmenee, että Lukoil-konserni on suurin polttoaineiden valtuutettu varastonpitäjä sekä suurin toimija kyseisten tuotteiden tukku- ja vähittäiskaupan markkinoilla Bulgariassa. Sillä on Bulgariassa ainutlaatuinen kuljetus- ja varastointi-infrastruktuuri, joka edesauttaa Lukoil Burgasin tuotteiden kaupan pitämistä.

11 Kyseisen päätöksen mukaan Lukoil Bulgaria ja Lukoil Burgas olivat 1.1.2016 ja 31.3.2021 välisenä aikana (jäljempänä rikkomisajanjakso) syyllistyneet useisiin erilaisiin määräävän markkina-aseman väärinkäytön muotoihin yhteisessä kilpailunvastaisessa tarkoituksessa epäämällä muilta polttoaineiden tuottajilta tai maahantuojilta oikeuden käyttää niiden hallussa ollutta kuljetus- ja varastointi-infrastruktuuria. Ne olivat erityisesti evänneet kolmansilta yrityksiltä oikeuden käyttää hoitamiaan verovarastoja (jäljempänä maavarastot), Rosenetsin ja Varnan (Bulgaria) satamaterminaaleja (jäljempänä merivarastot) sekä putkistoja.

12 Bulgarian kilpailuviranomainen katsoi, että koska kyseiset infrastruktuurit ja niiden eri omistusjärjestelyt olivat luonteeltaan erilaisia, joitakin kyseisistä menettelytavoista oli pidettävä ZZK:n 21 §:n 5 kohdassa tarkoitettuna ”perusteettomana tavaroiden tai palvelujen toimittamisesta kieltäytymisenä”, kun taas toisia oli pidettävä ZZK:n 21 §:n 2 kohdassa tarkoitettuna ”tuotannon, kaupan ja teknisen kehityksen rajoittamisena kuluttajien vahingoksi”. Kyseisten menettelytapojen sisällyttäminen Lukoil-konsernin yhteiseen strategiaan johti kuitenkin siihen, että Bulgarian kilpailuviranomainen luonnehti niitä yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi sekä SEUT 102 artiklan toisen kohdan b alakohdan että ZZK:n 21 §:n 2 ja 5 kohdan rikkomiseksi, ja kyseinen viranomainen täsmensi, että 21 §:n 5 kohdassa tarkoitettu rikkominen on 21 §:n 2 kohdassa tarkoitetun yleisen rikkomisen erityistapaus.

13 Bulgarian kilpailuviranomainen määräsi Lukoil Burgasille seuraamuksena noin 140 miljoonan Bulgarian levin (BGN) (n. 72 miljoonan euron) suuruisen sakon ja Lukoil Bulgarialle noin 55 miljoonan levin (n. 28 miljoonan euron) suuruisen sakon.

14 Koska Bulgarian kilpailuviranomaisen päätös ei koske yhtä vaan useita lainvastaisia menettelytapoja, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo ensinnäkin, että kun otetaan huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklassa vahvistettu hyvän hallinnon periaate, yksityisten oikeus tulla kuulluksi ennen heihin epäedullisesti vaikuttavan toimenpiteen toteuttamista sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, kyseisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisemiseksi on selvitettävä, oliko Bulgarian kilpailuviranomaisen ennen kunkin rikkomisen toteamista

määritettävä merkitykselliset markkinat, joihin rikkominen vaikuttaa, kilpailunvastaiset menettelytavat ja vaikutukset sekä kaikki merkitykselliset tosiseikat, joiden perusteella kyseiset rikkomiset voidaan todeta.

15 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että Bulgarian kilpailuviranomaisen päätöksestä ilmenee sen arvioineen, että 26.11.1998 annetussa tuomiossa Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569; jäljempänä Bronner-tuomio) vahvistettuja edellytyksiä sille, että voidaan katsoa, että olennaisen infrastruktuurin käyttöoikeuden epääminen merkitsee määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, ei sovelleta sellaisen määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen infrastruktuurin osalta, joka ei ole infrastruktuurin omistaja tai joka ei ole vastannut sen rakentamiskustannuksista. Bulgarian kilpailuviranomaisen mukaan kyseisiä edellytyksiä ei siis voida soveltaa silloin, kun määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on saanut olennaisen infrastruktuurin valtiolta, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, ja kun kyseisen yrityksen toteuttamat investoinnit eivät ole yleisen edun vastaisia. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseisestä päätöksestä ilmenee, että kaikkien merivarastojen, kaikkien maavarastojen, lukuun ottamatta Iliyantsin (Bulgaria) ja Rusen (Bulgaria) varastoja, ja kaikkien öljyputkien, joiden käyttöoikeuden Lukoil Burgas ja Lukoil Bulgaria epäsivät rikkomisajanjakson aikana, rakentaminen on rahoitettu julkisin varoin. Lisäksi mainitun päätöksen mukaan valmisteveroja ja verovarastoja koskevaan lainsäädäntöön 18.9.2020 tehtyjen muutosten jälkeen Lukoil Bulgarialla oli valtuutettuna varastonpitäjänä 23.12.2020 lähtien velvollisuus taata riippumattomien kolmansien osapuolten käyttöoikeus vähintään 15 prosenttiin varastointikapasiteetista, joka sillä oli hallussaan kaikissa laitoksissaan, lukuun ottamatta Burgasin ja Sofian (Bulgaria) välillä kulkevia öljyputkia.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko Bronner-tuomiossa asetettujen edellytysten soveltamatta jättämiseksi sillä perusteella, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys käyttää olennaista infrastruktuuria yksityistämisen tai konsession myöntämisen jälkeen, otettava huomioon muita seikkoja, kuten yksityistämissopimuksesta johtuvat velvoitteet, määräävässä asemassa olevan yrityksen sittemmin tekemien investointien määrä ja se, onko kyseiset investoinnit toteutettu kyseisen yrityksen aloitteesta vai valtion vaatimuksesta.

17 Se huomauttaa tältä osin, että vaikka Bulgarian kilpailuviranomainen on katsonut, että Bronner-tuomiossa vahvistettuja edellytyksiä ei voida soveltaa julkisin varoin rahoitettuun infrastruktuuriin, jonka määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on myöhemmin hankkinut yksityistämisen yhteydessä tai saanut käyttöönsä konsession avulla, kahden kyseisen viranomaisen jäsenistä toisistaan poikkeavat näkemykset viittaavat siihen, että toisenlainen lopputulos olisi ollut mahdollinen 12.1.2023 annetun tuomion Lietuvos geležinkeliai v. komissio (C-42/21 P, EU:C:2023:12) perusteella.

18 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan komission tiedonannon – Ohjeita komission ensisijaisista täytäntöönpanotavoitteista sovellettaessa [SEUT 102] artiklaa yritysten määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvaan markkinoiden sulkemiseen (EUVL 2009, C 45, s. 7) 75 kohdasta ilmenee, että tieto siitä, että yrityksellä saattaa olla velvollisuus toimittaa vastoin tahtoaan, saattaa johtaa siihen, että määräävässä asemassa olevat yritykset eivät investoi tai investoivat vähemmän. Lisäksi määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailijoilla voi olla kiusaus käyttää hyväkseen kyseisen yrityksen investointeja. Kumpikaan mainituista seurauksista ei pitkällä aikavälillä ole kuluttajien edun mukainen.

19 Tässä tilanteessa Administrativen sad Sofia-oblast päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Jos kansallinen kilpailuviranomainen on todennut erilaisia menettelytapoja, joista osa on luokiteltu olennaisen toimintaedellytyksen tarjoamisesta kieltäytymiseksi ja muut kaupan esteeksi mutta joiden kaikkien on katsottu olevan osa yrityksen kokonaisstrategiaa, onko tällöin sallittua todeta SEUT 102 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävä rikkominen, vai olisiko todettava erilliset rikkomiset, joita pidetään olennaisen toimintaedellytyksen tarjoamisesta kieltäytymisenä ja kaupan esteenä?

2) Olisiko kilpailuviranomaisen suljettava [Bronner-tuomioon pohjautuvan tekstin (jäljempänä Bronner-testi)] soveltaminen toimittamisen epäämisestä (refusal to supply) koostuvan SEUT 102 artiklan väitetyn rikkomisen osalta pois kaikissa tapauksissa, joissa olennaisen infrastruktuurin (essential facility) osalta määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on saanut julkisia varoja (yksityistämissopimuksen tai konsession perusteella), vai onko tässä yhteydessä arvioitava investoinnin suuruutta, yksityistämissopimuksen tai konsession (jonka perusteella olennainen infrastruktuuri hankittiin) täytäntöönpanoa sekä sitä, tehtiinkö investointi investointissopimuksen tai konsession täytäntöönpanon yhteydessä vai yrityksen omasta aloitteesta?

3) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, taataanko [komission tiedonannon – Ohjeita komission ensisijaisista täytäntöönpanotavoitteista sovellettaessa [SEUT 102] artiklaa yritysten määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvaan markkinoiden sulkemiseen] 75 kohdan (jonka otsikko on ’Toimittamisen epääminen ja hintaruuvi’) mukaisen suhteellisuusperiaatteen noudattaminen, jos määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on investoinut olennaiseen infrastruktuuriin (essential facility), soveltaen tiukkoja arviointiperusteita, jotka vahvistettiin ehdottoman välttämättömyyden periaatteen perusteella kilpailun säilyttämiseksi, ja ottaen asianmukaisesti huomioon määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen intressit?”

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

20 Bulgarian kilpailuviranomainen katsoo, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta. Se väittää erityisesti, että ensimmäinen kysymys ei koske unionin oikeuden tulkintaa vaan pääasian aineellista kysymystä ja että toinen kysymys on muotoiltu hyvin yleisesti.

21 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa menettelyssä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on näin ollen periaatteessa velvollisuus antaa ennakkoratkaisu (tuomio 21.4.1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, 8 kohta ja tuomio 22.10.2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa

käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 9.9.2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta SEUT 102 artiklan tulkintaa niiden epäilyjen vuoksi, joita se esittää yhtäältä niiden seikkojen osalta, jotka Bulgarian kilpailuviranomaisen oli selvitettävä osoittaakseen, että kyseistä määräystä on rikottu siten, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys epäsi kilpailijoiltaan käyttöoikeuden määräysvallassaan olevaan öljytuotteiden kuljetus- ja varastointi-infrastruktuuriin (ensimmäinen kysymys), ja toisaalta Bronner-tuomioon perustuvan oikeuskäytännön soveltamisesta tällaiseen tilanteeseen (toinen ja kolmas kysymys). Kyseinen tuomioistuin esittää tältä osin täsmälliset syyt, joiden vuoksi se on esittänyt ennakkoratkaisukysymyksiä unionin tuomioistuimelle.

24 Näin ollen ensinnäkään ei voida väittää, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei pyydä ensimmäisellä kysymyksellään SEUT 102 artiklan tulkintaa vaan kyseisen määräyksen soveltamista pääasiaan, eikä myöskään ole ilmeistä, että mainitun määräyksen tulkinnalla ei olisi mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että ennakkoratkaisupyynnössä esiin tuotu ongelma olisi luonteeltaan hypoteettinen. Lisäksi unionin tuomioistuimella on ennakkoratkaisupyynnön perusteella tiedossaan ne seikat, joiden perusteella se voi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.

25 Tämän vuoksi on katsottava, että ennakkoratkaisupyyntö on tutkittava.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

26 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyössä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tätä silmällä pitäen tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen (tuomio 17.7.1997, Krüger, C-334/95, EU:C:1997:378, 22 ja 23 kohta ja tuomio 29.4.2025, Prezydent Miasta Mielca, C-453/23, EU:C:2025:285, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan Bulgarian kilpailuviranomainen totesi, että Lukoil Bulgaria ja Lukoil Burgas olivat koko rikkomisajanjakson ajan kieltäytyneet antamasta kolmansille oikeutta käyttää määräysvallassaan olevaa polttoaineen kuljetus- ja varastointi-infrastruktuuria, joka muodostui maavarastoista, merivarastoista ja öljyputkista. Vaikka kyseinen viranomainen oli todennut yhtenä kokonaisuutena pidettävän SEUT 102 artiklan toisen kohdan b alakohdan rikkomisen, se katsoi päätöksessään, että kukin kyseisestä kolmesta käyttöoikeuden epäämisen tyypistä kuului sellaisen käyttäytymisen alaan, jota voidaan luonnehtia joko ZZK:n 21 §:n 2 kohdassa tarkoitetuksi kaupan rajoittamiseksi tai ZZK:n 21 §:n 5 kohdassa tarkoitetuksi perusteettomaksi kieltäytymiseksi toimittamasta palvelua.

28 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee myös, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, oliko Bulgarian kilpailuviranomainen velvollinen toteamaan, että SEUT 102 artiklan edellytykset täyttyivät kunkin ZZK:n 21 §:n 2 ja 5 kohdassa tarkoitetun rikkomisen osalta, vai saattoiko se tyytyä toteamaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän SEUT 102 artiklan rikkomisen olemassaolon kaikkien kyseisten menettelytapojen osalta.

29 Näin ollen on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 102 artiklaa tulkittava siten, että jotta kilpailuviranomainen voisi katsoa, että kahden samaan määräävässä markkina-asemassa olevaan yritykseen kuuluvan yhtiön menettely, joka muodostuu kyseisen viranomaisen mukaan siitä, että ne kieltäytyvät antamasta oikeutta käyttää määräysvaltaansa asetettuja laitoksia, jotka kuuluvat samaan olennaiseen infrastruktuuriin, joka on kyseisen yrityksen määräysvallassa, ja kaupan rajoittamisesta tältä osin, kyseisellä viranomaisella on velvollisuus todeta, että SEUT 102 artiklan edellytykset täyttyvät sekä kaupan rajoituksiksi luonnehdittujen menettelytapojen että sellaisten menettelytapojen osalta, joita pidetään tällaisten laitosten käyttöoikeuden epäämisenä.

30 Tämän osalta on muistutettava, että SEUT 102 artiklassa kielletään yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. SEUT 102 artiklalla on tavoitteena estää yleistä etua, yksittäisiä yrityksiä ja kuluttajia haittaava kilpailun rajoittuminen määräämällä seuraamuksia määräävässä markkina-asemassa olevien yritysten sellaisesta käyttäytymisestä, joka rajoittaa ansioihin perustuvaa kilpailua ja on siten omiaan aiheuttamaan välitöntä vahinkoa kuluttajille tai joka estää tämän kilpailun tai vääristää sitä ja on siten omiaan aiheuttamaan heille välillistä vahinkoa (tuomio 10.9.2024, Google ja Alphabet v. komissio (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, 87 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Tällainen käyttäytyminen on sellaista, joka estää markkinoilla, joilla kilpailu on juuri määräävässä asemassa olevan yhden tai useamman yrityksen olemassaolon vuoksi jo vähentynyt, vielä olemassa olevan kilpailun säilymisen tai kehittymisen muiden kuin sellaisten keinojen käyttämisen vuoksi, joita yritysten ansioihin perustuvassa kilpailussa käytetään (tuomio 10.9.2024, Google ja Alphabet v. komissio (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 SEUT 102 artiklalla ei ole sitä vastoin tarkoituksena estää yrityksiä hankkimasta omilla ansioillaan määräävää asemaa yksillä tai useammilla markkinoilla eikä taata, että kilpailevat yritykset, jotka ovat vähemmän tehokkaita kuin tällaisessa asemassa oleva yritys, pysyvät markkinoilla (tuomio 21.12.2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, 126 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Ansioihin perustuva kilpailu voi päinvastoin jo määritelmällisesti johtaa siihen, että vähemmän tehokkaat ja siis erityisesti hintojen, tuotannon, valikoiman, laadun tai innovaatioiden osalta kuluttajille vähemmän kiinnostavat kilpailijat häviävät merkityksellisiltä markkinoilta tai että niiden markkinaosuus pienenee huomattavasti (tuomio 21.12.2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, 127 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Jotta tietyssä yksittäistapauksessa voitaisiin katsoa, että tiettyä käyttäytymistä on pidettävä ”määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä”, on pääsääntöisesti osoitettava, että tällaisen käyttäytymisen tosiasiallisena tai mahdollisena seurauksena on – muiden kuin yritysten välistä ansioihin perustuvaa kilpailua ohjaavien keinojen käyttämisen vuoksi – kilpailun rajoittuminen siksi, että yhtä tehokkaat kilpailevat yritykset syrjäytetään merkityksellisiltä markkinoilta tai niitä

estetään kehittymästä kyseisillä markkinoilla, missä yhteydessä on otettava huomioon, että tällaiset markkinat voivat olla sekä ne, joilla määräävä markkina-asema vallitsee, että näiden markkinoiden liitännäis- tai lähimarkkinat, joilla mainittu käyttäytyminen voi tuottaa todellisia tai mahdollisia vaikutuksia (tuomio 21.12.2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, 129 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Tämän osoittaminen, mikä voi edellyttää erilaisten arviointiasteikkojen käyttämistä sen mukaan, minkä tyyppisestä käyttäytymisestä tietyssä yksittäistapauksessa on kyse, on kuitenkin tehtävä kaikissa tapauksissa arvioimalla kaikkia merkityksellisiä tosiseikkoja, koskivatpa ne kyseistä käyttäytymistä sellaisenaan, merkityksellisiä markkinoita tai kilpailun toimivuutta niillä. Lisäksi tämän osoittamisessa on näytettävä täsmällisten ja konkreettisten arviointiperusteiden ja todisteiden avulla toteen, että mainittu käyttäytyminen on sellaista, jolla vähintäänkin voidaan tuottaa syrjäyttäviä vaikutuksia (tuomio 21.12.2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, 130 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Pelkän sellaisen käyttäytymisen lisäksi, jonka tosiasiallisena tai mahdollisena seurauksena on ansioihin perustuvan kilpailun rajoittuminen siksi, että yhtä tehokkaat kilpailevat yritykset syrjäytetään merkityksellisiltä markkinoilta, ”määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä” voidaan pitää myös käyttäytymistä, jonka joko tosiasiallisena tai mahdollisena seurauksena tai jopa tarkoituksena osoitetaan olevan se, että markkinoille pääsyn esteitä asettamalla tai muita suojaamistoimenpiteitä taikka muita kuin ansioihin perustuvaa kilpailua ohjaavia keinoja käyttämällä aikaisemmassa vaiheessa estetään potentiaalisesti kilpailevia yrityksiä edes pääsemästä kyseessä oleville markkinoille, millä estetään kilpailun kehittymistä kyseisillä markkinoilla kuluttajien vahingoksi rajoittamalla tuotantoa, vaihtoehtoisten tavaroiden tai palvelujen kehittämistä tai innovointia (tuomio 21.12.2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, 131 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Unionin tuomioistuin on jo todennut, että SEUT 102 artiklassa oleva määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskeva luettelo ei ole tyhjentävä, joten kyseisessä määräyksessä olevassa väärinkäyttöä koskevassa luettelossa ei luetella kaikkia unionin oikeudessa kiellettyjä määräävän markkina-aseman väärinkäyttömuotoja (ks. vastaavasti tuomio 21.2.1973, Europemballage ja Continental Can v. komissio, 6/72, EU:C:1973:22, 26 kohta ja tuomio 16.3.2023, Towercast, C-499/21, EU:C:2023:207, 46 kohta).

38 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu oikeusriita, joka koskee kahden samaan yritykseen kuuluvan sellaisen yhtiön yksipuolista toimintaa, joille on määrätty yksilöllinen seuraamus lähinnä sen vuoksi, että ne ovat evänneet oikeuden käyttää useita niiden määräysvallassa olevia laitoksia, jotka yhdessä muodostavat merkityksellisillä markkinoilla olennaisen infrastruktuurin. Tämän vuoksi Lukoil Bulgariaa ja Lukoil Burgasia moititaan siitä, että ne ovat syyllistyneet SEUT 102 artiklan kannalta samantyyppiseen väärinkäyttöön eivätkä erityyppisiin menettelytapoihin.

39 Tältä osin on riittävää muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin kilpailuoikeudessa, joka koskee yritysten toimintaa, käytetään ratkaisevana arviointiperusteena markkinakäyttäytymisen yhteneväisyyttä eikä kilpailusääntöjä sovellettaessa eri yhtiöiden muodollinen erottaminen toisistaan sen vuoksi, että ne ovat erillisiä oikeushenkilöitä, voi olla esteenä tällaiselle yhteneväisyydelle (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Nyt käsiteltävässä asiassa kaksi samaan yritykseen kuuluvaa yhtiötä on myötävaikuttanut määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön kieltäytymällä antamasta käyttöoikeutta niiden määräysvaltaan asetettuihin laitoksiin, jotka kuuluvat samaan kyseisen yrityksen määräysvallassa olevaan olennaiseen infrastruktuuriin, ja rajoittamalla kauppaa tältä osin.

41 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa kilpailuviranomainen ei ole velvollinen toteamaan, että sekä niiden toimien ryhmä, joita kilpailuviranomainen pitää kyseistä olennaista infrastruktuuria koskevan käyttöoikeuden epäämisenä, että niiden toimien ryhmä, joita mainittu viranomainen pitää kyseistä infrastruktuuria koskevana kaupan rajoituksena, täyttävät erikseen tarkasteltuina kaikki SEUT 102 artiklassa tarkoitetun määräävän markkina-aseman väärinkäytön tunnusmerkit, kunhan kilpailuviranomainen voi osoittaa, että kaikki kyseiset tunnusmerkit täyttyvät sen kokonaisuutena tarkastellun väärinkäytön osalta, johon kyseisen yrityksen katsotaan syyllistyneen.

42 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että jotta kilpailuviranomainen voisi katsoa, että kahden samaan määräävässä markkina-asemassa olevaan yritykseen kuuluvan yhtiön menettely, joka muodostuu kyseisen viranomaisen mukaan siitä, että ne kieltäytyvät antamasta oikeutta käyttää määräysvaltaansa asetettuja laitoksia, jotka kuuluvat samaan kyseisen yrityksen määräysvallassa olevaan olennaiseen infrastruktuuriin, ja kaupan rajoittamisesta tältä osin, kyseisellä viranomaisella ei ole velvollisuutta todeta, että SEUT 102 artiklan edellytykset täyttyvät sekä menettelytapojen, joita pidetään tällaisten laitosten käyttöoikeuden perusteettomana epäämisenä, että kaupan rajoituksiksi katsottujen menettelytapojen osalta, kunhan se voi osoittaa, että kyseiset edellytykset täyttyvät sen kokonaisuutena tarkastellun väärinkäytön osalta, johon kyseisen yrityksen katsotaan syyllistyneen.

Toinen ja kolmas kysymys

43 Toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 102 artiklaa tulkittava siten, että Bronner-tuomion 41 kohdassa mainittuja edellytyksiä, joiden nojalla voidaan katsoa, että infrastruktuurin käyttöoikeuden epääminen voi merkitä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, ei voida soveltaa, kun kyseistä infrastruktuuria ei ole kehittänyt määräävässä markkina-asemassa oleva yhtiö itse omaa toimintaansa varten vaan julkinen valta ja kun joko valtio on myöntänyt kyseiselle yritykselle palvelukonsession tai yritys on hankkinut infrastruktuurin yksityistämisen jälkeen.

44 On muistutettava, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että sen, että evätään mahdollisuus käyttää infrastruktuuria, jonka määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on kehittänyt omaa toimintaansa varten ja jonka haltija se on, pitäminen määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä edellyttää paitsi sitä, että epäämisellä voidaan poistaa kaikki kilpailu merkityksellisillä markkinoilla käyttömahdollisuutta pyytäneen yrityksen taholta eikä sitä voida objektiivisesti perustella, myös sitä, että kyseinen infrastruktuuri sinänsä on kyseisen yrityksen toiminnan harjoittamisen kannalta välttämätön siten, että infrastruktuuria ei voida tosiasiallisesti eikä mahdollisesti korvata millään toisella infrastruktuurilla (ks. vastaavasti Bonner-tuomion 41 kohta ja tuomio 10.9.2024, Google ja Alphabet v. komissio (Google Shopping), C-48/22 P, EU:T:2024:726, 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Tältä osin on muistutettava, että kyseisten edellytysten asettaminen Bronner-tuomion 41 kohdassa oli perusteltua kyseiselle asialle ominaisissa olosuhteissa, joissa määräävässä markkina-asemassa ollut yritys oli kieltäytynyt antamasta kilpailijalle mahdollisuutta

käyttää omaa toimintaansa varten kehittämäänsä infrastruktuuria, jonka haltija se oli, eikä kyse ollut muunlaisesta käyttäytymisestä (ks. vastaavasti tuomio 25.3.2021, Deutsche Telekom v. komissio, C-152/19 P, EU:C:2021:238, 45 kohta ja tuomio 10.9.2024, Google ja Alphabet v. komissio (Google Shopping), C-48/22 P, EU:T:2024:726, 89 ja 90 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Kyseisillä edellytyksillä on tarkoitus luoda oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä vääristymättömän kilpailun vaatimusten ja toisaalta määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen sopimusvapauden ja omaisuudensuojan välillä (tuomio 12.1.2023, Lietuvos geležinkeliai v. komissio, C-42/21 P, EU:C:2023:12, 86 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47 Toteamuksesta, jonka mukaan määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on käyttänyt väärin asemaansa kieltäytyessään tekemästä sopimuksia kilpailijan kanssa, näet seuraa, että kyseisen yrityksen on tehtävä sopimus kyseisen kilpailijan kanssa. Tällainen velvoite merkitsee kuitenkin vakavaa puuttumista määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen sopimusvapauteen ja omaisuudensuojaan, koska jopa määräävässä markkina-asemassa oleva yritys voi lähtökohtaisesti vapaasti kieltäytyä tekemästä sopimuksia ja olla antamatta mahdollisuutta käyttää infrastruktuuria, jonka se on kehittänyt omiin tarpeisiinsa (tuomio 25.3.2021, Deutsche Telekom v. komissio, C-152/19 P, EU:C:2021:238, 46 kohta ja tuomio 10.9.2024, Google ja Alphabet v komissio (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, 91 kohta).

48 Vaikka yrityksen tuomitseminen siitä, että se on käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa, koska se on kieltäytynyt tekemästä sopimuksia kilpailijan kanssa, suosii lyhyellä aikavälillä kilpailua, pitkällä aikavälillä on sen sijaan yleisesti kilpailun edistämisen ja kuluttajien edun mukaista sallia, että yhtiö varaa liiketoimintansa tarpeita varten kehittämänsä infrastruktuurin omaan käyttöönsä. Jos tuotanto-, hankinta- ja jakeluvälineistöön annettaisiin liian helposti käyttöoikeus, kilpailijoilla ei nimittäin olisi halua kehittää kilpailevia välineistöjä. Määräävässä markkina-asemassa oleva yritys ei olisi myöskään yhtä halukas investoimaan tehokkaaseen infrastruktuuriin, jos se voisi joutua pelkästä kilpailijoidensa pyynnöstä jakamaan omiin investointeihinsa perustuvat hyödyt niiden kanssa (ks. vastaavasti tuomio 25.3.2021, Deutsche Telekom v. komissio, C-152/19 P, EU:C:2021:238, 47 kohta ja tuomio 25.3.2021, Slovak Telekom v. komissio, C-165/19 P, EU:C:2021:239, 47 kohta).

49 Näin ollen erityisesti tarve jatkaa määräävässä markkina-asemassa olevien yritysten kannustamista investoimaan laadukkaiden tavaroiden tai palvelujen kehittämiseen kuluttajien edun mukaisesti oikeuttaa Bronner-tuomion 41 kohdassa esitettyjen edellytysten soveltamisen tilanteessa, jossa määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on yhtäältä kehittänyt infrastruktuurin oman toimintansa tarpeisiin ja toisaalta on kyseisen infrastruktuurin haltija (tuomio 25.2.2025, Alphabet ym., C-233/23, EU:C:2025:110, 43 kohta). Koska kaksi viimeksi mainittua edellytystä ovat kumulatiivisia, Bronner-tuomion 41 kohdassa esitettyjä edellytyksiä ei voida soveltaa, jos toinen edellytyksistä jää täyttymättä.

50 Erityisesti edellytyksestä, jonka mukaan määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen on oltava infrastruktuurin haltija, on todettava, että sillä pyritään rajaamaan Bronner-tuomion 41 kohdassa mainittujen edellytysten soveltaminen tilanteisiin, joissa kyseessä olevien intressien oikeudenmukaisen tasapainon saavuttamiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota määräävässä asemassa olevan yrityksen omistusoikeuteen tai vastaavaan määräysvallan tasoon, jonka perusteella se voi evätä kolmansilta käyttöoikeuden kyseiseen infrastruktuuriin. Koska määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä on kyseisen infrastruktuurin suhteen itsenäinen päätösvalta, jota rajoittavat lailla, asetuksella tai sopimuksella asetetut oikeudet tai

velvollisuudet, joissa kielletään sitä epäämästä kolmansilta käyttöoikeutta kyseiseen infrastruktuuriin, kyseisen yrityksen ei voida katsoa olevan kyseisen infrastruktuurin haltija, eikä se näin ollen ole Bronner-tuomion taustalla olleen asian taustalla olevaan tilanteeseen rinnastettavassa tilanteessa.

51 Kaikissa kyseisissä tapauksissa kilpailun ja määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen olennaisen infrastruktuurin oikeuksien välisen oikeudenmukaisen tasapainon on heijastettava muun muassa kyseisten oikeuksien rajoituksia, jotka johtuvat viranomaisten toimista. Tämän vuoksi unionin tuomioistuin on jo todennut, että Bronner-tuomion 41 kohdassa vahvistettuja perusteita ei ole sovellettava silloin, kun määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä on lakisääteinen velvollisuus antaa mahdollisuus käyttää infrastruktuuriaan (ks. vastaavasti tuomio 12.1.2023, Lietuvos geležinkeliai v. komissio, C-42/21 P, EU:C:2023:12, 89 kohta).

52 On siis katsottava, että se, ettei määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä ole täydellistä itsenäistä päätösvaltaa käyttämänsä infrastruktuurin käyttöoikeuden osalta, riittää sulkemaan pois sen, että sen voitaisiin katsoa olevan infrastruktuurin haltija, ja näin ollen sulkemaan pois Bronner-tuomion 41 kohdassa esitettyjen edellytysten soveltamisen. Tällaisessa tilanteessa kyseisen kahden soveltamisedellytyksen kumulatiivisuus tekee merkityksettömäksi sen, onko kyseinen infrastruktuuri kehitetty määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen omaa toimintaa varten.

53 Lukoil Bulgaria ja Lukoil Burgas väittävät kuitenkin lähinnä, että asian pitäisi olla toisin silloin, kun viranomaiset ovat perustaneet ja kehittäneet infrastruktuurin, johon määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä ei tosin ole täyttä itsenäistä päätösvaltaa, julkisin varoin, minkä jälkeen kyseinen yritys on hankkinut sen kilpailullisella hinnalla ja kun kyseinen yritys on tehnyt myöhempiä arvokkaita investointeja.

54 Riippumatta siitä, kuinka merkittäviä ovat määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen maksama hinta ja sen kyseessä olevaan infrastruktuuriin tekemät investoinnit, niin kauan kuin kyseisellä yrityksellä ei ole täysin itsenäistä päätösvaltaa kyseisen infrastruktuurin käyttöoikeuden osalta, sen tilannetta ei kuitenkaan voida pitää Bronner -tuomion taustalla olevan asian tilannetta vastaavana.

55 Sitä vastoin tällaisen täysin itsenäisen päätöksenteon tapauksessa ei voida katsoa, että se, että viranomaiset ovat perustaneet tai kehittäneet infrastruktuurin tai että se on kehitetty julkisin varoin, riittäisi kaikissa tilanteissa sulkemaan pois Bronner-tuomion 41 kohdassa esitettyjen edellytysten soveltamisen. Kuten julkisasiamies toteaa lähinnä ratkaisuehdotuksensa 53 kohdassa, on nimittäin niin, että kun määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on hankkinut tällaisen infrastruktuurin kilpailullisin hinnoin ja edellytyksin, tällainen infrastruktuuri voidaan rinnastaa kyseisen yrityksen perustamaan tai kehittämään infrastruktuuriin. Jos sitä vastoin osoitetaan, että yksityistämismenettely ei ollut omiaan takaamaan hinnan ja hankintaehtojen kilpailullista luonnetta, tällaista rinnastusta ei voida tehdä.

56 Vastaavasti silloin, kun määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä, joka ei kuitenkaan omista kyseistä infrastruktuuria, on yksinoikeuksia, jotka antavat kyseiselle yritykselle itsenäisen päätösvallan, jonka perusteella se voi täysin määrätä kyseisen infrastruktuurin käyttöoikeudesta, mainittu infrastruktuuri on rinnastettava kyseisen yrityksen hallussa olevaan infrastruktuuriin. Kuten julkisasiamies toteaa lähinnä ratkaisuehdotuksensa 65 kohdassa, on nimittäin niin, että

kun määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on hankkinut tällaisen infrastruktuurin kilpailullisin hinnoin ja edellytyksin, tämä infrastruktuuri voidaan rinnastaa kyseisen yrityksen perustamaan tai kehittämään infrastruktuuriin.

57 Edellä esitetyn perusteella toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että Bronner-tuomion 41 kohdassa mainittuja edellytyksiä, joiden nojalla voidaan katsoa, että infrastruktuurin käyttöoikeuden epääminen voi merkitä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, sovelletaan infrastruktuuriin, jonka viranomaiset ovat kehittäneet ennen kuin määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on hankkinut sen yksityistämistoimen päätteeksi tai ennen kuin kyseinen yritys on käyttänyt sitä julkisen vallan sille siirtämien yksinoikeuksien nojalla, edellyttäen yhtäältä, että kyseinen yksityistäminen tai yksinoikeuksien siirto on toteutettu ehdoilla, joilla voidaan taata hinnan ja muiden yksityistämisen ehtojen kilpailullinen luonne, ja toisaalta, että kyseisellä yrityksellä on täysin itsenäinen päätösvalta kyseisen infrastruktuurin käyttöoikeuden osalta.

Oikeudenkäyntikulut

58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että jotta kilpailuviranomainen voisi katsoa, että kahden samaan määräävässä markkina-asemassa olevaan yritykseen kuuluvan yhtiön menettely, joka muodostuu kyseisen viranomaisen mukaan siitä, että ne kieltäytyvät antamasta oikeutta käyttää määräysvaltaansa asetettuja laitoksia, jotka kuuluvat samaan olennaiseen infrastruktuuriin, joka on kyseisen yrityksen määräysvallassa, ja kaupan rajoittamisesta tältä osin, kyseisellä viranomaisella ei ole velvollisuutta todeta, että SEUT 102 artiklan edellytykset täyttyvät sekä menettelytapojen, joita pidetään tällaisten laitosten käyttöoikeuden perusteettomana epäämisenä, että kaupan rajoituksiksi katsottujen menettelytapojen osalta, kunhan se voi osoittaa, että kyseiset edellytykset täyttyvät sen kokonaisuutena tarkastellun väärinkäytön osalta, johon kyseisen yrityksen katsotaan syyllistyneen.**

2) **SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että 26.11.1998 annetun tuomion Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) 41 kohdassa mainittuja edellytyksiä, joiden nojalla voidaan katsoa, että infrastruktuurin käyttöoikeuden epääminen voi merkitä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, sovelletaan infrastruktuuriin, jonka viranomaiset ovat kehittäneet ennen kuin määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on hankkinut sen yksityistämistoimen päätteeksi tai ennen kuin kyseinen yritys on käyttänyt sitä julkisen vallan sille siirtämien yksinoikeuksien nojalla, edellyttäen yhtäältä, että kyseinen yksityistäminen tai yksinoikeuksien siirto on toteutettu ehdoilla, joilla voidaan taata hinnan ja muiden yksityistämisen ehtojen kilpailullinen luonne, ja toisaalta, että kyseisellä yrityksellä on täysin itsenäinen päätösvalta kyseisen infrastruktuurin käyttöoikeuden osalta.**

Allekirjoitukset